herpy

GEKKOER

Holodactylus africanus

En liten, nattaktiv bakkegekko fra de tørre områdene i Øst-Afrika med store øyne og bevegelige øyelokk, lange klør på tærne og en tykk, kort hale der den lagrer fett. Den graver sine egne skjul og lever særlig av termitter. Arten er sjelden i terrarier, og det finnes bare få beskrevne erfaringer med stell.

Familie: Eublepharidae Engelsk: African whole-toed gecko Tidligere navn: *Holodactylus aculeatus* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**6-11 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Halvørken og savanne**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 40 × 30 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-30 °C**
Varmeplass	**33-35 °C**
Temperatur, natt	**18-20 °C**
Luftfuktighet	**30-40 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Inkubasjon	**45-60 dager** ved 26-28 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Holodactylus africanus er en liten gekko med et stort, rundt hode, en slank kropp og en kort, tykk hale. Som andre arter i familien Eublepharidae har den bevegelige øyelokk, så den ikke trenger å slikke øynene rene, slik mange andre gekkoer gjør. Tærne er lange og slanke og mangler de utvidede heftelamellene man kjenner fra klatregekkoer, men de bærer lange, kraftige klør. Slektsnavnet er dannet av gresk holos, hel, og daktylos, tå.

Grunnfargen er lysebrun til beige med mørkebrune tverrbånd som kan ha fiolette nyanser, og øyelokkene er gule. Over ryggen kan det gå en svak, hvitaktig stripe, og buken er hvit til lysegul. Voksne dyr blir typisk 6-8 cm, og enkelte når 11 cm; andre oppgaver lyder på 9-11 cm. Det er ikke alltid oppgitt om halen er regnet med. Hannene mangler porer foran kloakken.

Arten ble beskrevet i 1893 av Oskar Boettger etter dyr fra Somalia. Den har også vært ført som *Hoplodactylus africanus* og *Holodactylus aculeatus*, men det gyldige navnet er *Holodactylus africanus*.

Den har rykte på seg for å bite hardt, og i deler av Somalia frykter folk den fordi bittet sies å være giftig og få huden til å gå i oppløsning. Det stemmer ikke. Dyret er ikke giftig, men det kan bite seg fast.

Det er skrevet lite om arten i fangenskap. Stellet i denne veiledningen bygger på de få beskrivelsene som finnes, supplert med erfaringer fra beslektede arter i samme familie, og det er nevnt de stedene der tallene er lånt.

Utbredelse og leveområde

Arten finnes i Øst-Afrika: i Etiopia, Somalia, Kenya og det nordøstlige Tanzania. Typelokaliteten er Abdulla i Somalia. Den når muligens også Djibouti, men det er ikke bekreftet.

Funnene er spredt over et stort, tynt befolket område, og tall for hvor tallrik arten er, er derfor usikre. Den regnes likevel som vanlig og tilpasningsdyktig i de områdene der den lever.

> **Naturlig utbredelse:** Etiopia, Kenya, Somalia og Tanzania.

LEVEOMRÅDE

Holodactylus africanus lever i tørre områder: halvørken, tørr busksone og busk-savanne, i kupert terreng og på fjellsider mellom omkring 200 og 1.200 meters høyde. I Tanzania er den også funnet på gressland, der den lever sammen med beitedyr. Den forsvinner fra arealer der gresset slås.

Gekkoen er nattaktiv og lever på bakken. Om dagen hviler den i huler den selv graver i jorden, og om natten jakter den på termitter og andre små leddyr. I den tykke halen lagrer den fett som den kan leve av i den tørre årstiden. Klimaet er varmt og tørt, og luften inne i hulene er vanligvis fuktigere og kjøligere enn utenfor. Det er denne kombinasjonen av varme, tørre overflater og et fuktigere skjul terrariet skal etterligne.

Stell

TERRARIET

Det finnes bare få oppgaver om terrariestørrelse for arten. Til ett dyr nevnes et terrarium på omkring 45 × 45 cm i grunnflate, og til en liten avlsgruppe med en hann og to hunner minst 90 cm i lengde. Her anbefales et lavt terrarium på minst 60 × 40 × 30 cm (lengde × bredde × høyde) til ett voksent dyr, og større er bedre. Bunnarealet er det viktigste, fordi gekkoen lever på bakken og ikke klatrer.

Som bunnsubstrat brukes sand eller en blanding av sand og jord, minst 8-10 cm dypt, slik at dyret kan grave sine egne ganger. Legg stein og korkbark som skjul, og sett minst to skjul i forskjellige ender, ett på den varme siden og ett på den kalde. Gi dessuten et fuktig skjul med fuktig kokosmuld eller mose, som skiftes ukentlig slik at det ikke mugner. Det hjelper ved hudskifte og brukes også til egglegging.

Hold aldri hanner sammen. En hann kan holdes med to hunner hvis det er plass og skjul nok. Terrariet skal ha ventilasjon, men bunnen må ikke bli våt.

TEMPERATUR

Om dagen skal det være 27-30 °C i terrariet med et varmt sted på omkring 33-35 °C under en lav varmelampe i den ene enden. I den andre enden skal det være kjøligere, slik at dyret selv kan velge. Erfaringene med arten er få, så tallene må ses som et utgangspunkt.

Om natten skal temperaturen falle til 18-20 °C. Et fall om natten er sunnere enn konstant varme. Bruk ikke fargede nattlamper. Mål temperaturen både på overflaten og i skjulene med et digitalt termometer eller et infrarødt termometer, og styr varmekilden med en termostat. Spiser ikke dyret, eller blir det ved med å grave seg ned og forsvinne i flere dager, kan temperaturen være feil.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten i selve terrariet skal være lav, omkring 30-40 % om dagen, slik at bunnen er tørr i overflaten. Fuktigheten kommer i stedet fra det fuktige skjulet, der dyret kan hvile og skifte hud. Under hudskifte og egglegging kan det sprayes litt lokalt, men ikke spray hele terrariet, for en konstant våt bunn gir sopp og hudproblemer.

Sett en liten, lav skål med friskt vann i den kalde enden, og bytt vannet daglig. I naturen får arten formodentlig en del av væsken fra føden og fra de fuktigere hulene. Hold øye med at hudskiftet forløper helt.

LYS OG UVB

Arten er nattaktiv og skjuler seg mesteparten av dagen. En fast døgnrytme med omkring 12-14 timer lys om sommeren og 10-12 timer om vinteren er en god ramme. Tallene er lånt fra beslektede arter.

Et svakt UVB-lys anbefales, også til denne nattaktive arten, fordi det støtter kalkomsetningen. Bruk et svakt rør til skyggedyr (Ferguson-sone 1) over den varme enden, og sørg for rikelig med skygge og skjul, slik at dyret ikke tvinges til å ligge i lyset. Brukes det ikke UVB, må fôret pudres med kalk som inneholder D3-vitamin.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

I naturen lever *Holodactylus africanus* hovedsakelig av termitter, supplert med biller, edderkopper og andre små leddyr. Termitter er vanskelige å skaffe, så erstatningsfôret er små, myke insekter av passende størrelse: små sirisser, dubia-kakerlakker og melorm. Insektene skal være mindre enn avstanden mellom dyrets øyne, og de skal fôres med en næringsrik kost før de gis videre.

Unge dyr får fôr daglig og voksne annenhver til hver tredje dag om kvelden, så mye som de spiser på omkring 15 minutter. Hold øye med halen: Den skal være tykk, men ikke tykkere enn halsen, og en hale som blir tynnere, er et faresignal. Pudre insektene med kalk ved de fleste fôringene og med et multivitamin en gang iblant. La ikke levende fôrinsekter bli igjen i terrariet over natten, for de kan gnage på dyret mens det sover.

Vokslarver og andre fete insekter brukes bare som en sjelden godbit. Ikke fang insekter i hagen til fôr.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Det er en rolig, men bitesk art som helst vil være i fred. Bittet kan være kraftig, og dyret kan holde fast. Det er ikke farlig, men det gjør vondt, og såret må vaskes. Håndter den derfor bare når det er nødvendig, og i korte økter. Arten er mer et dyr å se på enn å ta i hånden.

Gi nye dyr to ukers ro før du rører dem. Støtt alltid kropp og hale, og ta aldri tak i halen, fordi den kan kastes av. Hold dyret tett over bakken, for hvis det hopper, faller det lett. Hanner må ikke holdes sammen, mens en hann med to hunner kan gå i et romslig terrarium med mange skjul. Holdes dyret alene, er det ingen risiko for slagsmål.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnsbestemmelse er ikke beskrevet for arten i fangenskap. Hannene mangler porer foran kloakken, så den metoden man bruker hos mange andre gekkoer, fungerer ikke. Hanner av beslektede arter har en tydelig bule med hemipenispunger ved halerota, og det er den man kan se etter. Alder og vekt for avl er ikke dokumentert. La hunnen bli fullt utvokst og i god holdning før hun settes i avl.

PARRING

Arten er oppdrettet i fangenskap, men det er ikke dokumentert en parringssesong eller en hvileperiode. Hunnen søker et sted å legge egg få uker etter parringen. I naturen følger de fleste artene fra tørre områder regntiden, så en kjøligere og tørrere periode om vinteren, etterfulgt av mer fôr og litt mer fuktighet, kan være en måte å starte sesongen på. Det er en antagelse. Sett hannen inn til hunnen, og ta ham ut igjen hvis det blir uro. Hold hunnen i god hold, og gi henne kalk i hele sesongen.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger normalt to egg om gangen og graver dem ned i fuktig, løs sand. Eggeskallet er tynt og mykt, så eggene må håndteres forsiktig. Hvor mange kull i året det er tale om, er ikke dokumentert. Sett en eggleggingskasse eller et fuktig skjul med fuktig sand eller kokosmuld i terrariet. Hold øye med at hunnen ikke går ned i vekt, og gi henne kalk og rikelig med insekter i hele perioden. Unngå å avle for mye med samme hunn.

INKUBASJON

Det finnes bare få opplysninger om inkubasjonen. Ved 26-28 °C og omkring 60 % luftfuktighet klekkes eggene typisk etter 45-60 dager. Grav eggene forsiktig opp sammen med litt av sanden rundt, og legg dem uten å vende dem i en lukket boks med lufthull og lett fuktig vermikulitt eller perlitt. Hold temperaturen jevn. Om temperaturen avgjør kjønnet, er ikke dokumentert.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er svært små, men jakter selv kort tid etter klekkingen. De huses enkeltvis i en liten boks med kjøkkenrull eller fuktig substrat, et skjul og et fuktig skjul. De får bananfluer og nyklekte sirisser pudret med kalk hver dag, og byttet gjøres større etter hvert som de vokser. Vei dem jevnlig, og flytt dem til et større terrarium når de blir større.

Helse og vanlige feil

Det finnes ingen artsspesifikke opplysninger om sykdommer. De typiske problemene hos beslektede, nattaktive bakkegekkoer er:

- For lite kalk og D3-vitamin, som gir bløte knokler, krumme lemmer og skjelvinger. Pudre insektene, og gi svakt UVB.
- Hudrester som sitter fast på tær og halespiss hvis det ikke er et fuktig skjul. Løsne dem forsiktig med lunkent vann.
- Konstant våt bunn og dårlig ventilasjon, som gir sopp og hudproblemer.
- Fedme hvis dyret fôres for hyppig, og avmagring hvis det ikke spiser. Halen skal være tykk, men ikke tykkere enn halsen.
- Tapt hale etter håndtering eller slagsmål.

Et sunt dyr har klare øyne, en fyldig hale og et godt grep. Oppsøk veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker eller virker slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.